

A III. ker. ÉPFU. S.E. barlangkutató csoportjának

1971-72. évi

J E L E N T É S E

Az elmúlt időszakban csoportunk tevékenysége két eltérő jellegű munkaterületen folyt:

I. A Baradla barlang felső szintjének feltárásával kapcsolatosan végzett konkrét feltáró munka, felmérések, megfigyelések, vízhozam-mérés, vize velők és járatok összefüggése tekintetében végzett bejárások és festések.

II. A Baradla barlang kutatástörténetével kapcsolatosan végzett történeti és levéltári kutatások, különös tekintettel a barlangfelfedezésének közelgő 150 éves évfordulójára.

A továbbiakban erről a tevékenységünkről kívánunk beszámolni.

Feltáró munka a Baradla barlangban a Münnich-folyosóban levő munkahelyünkön.

A járat legmélyebb pontján sikerült a szűkületet annyira kitágítanunk, hogy bejuthattunk a szivornya-járat felszálló ágába. Sajnos egy újabb szűkületig csak igen rövid szakasz vezetett el. A bontás nélkül járható rész mintegy 3-4 méter. Az újabb szűkületig ez 2 és fél méter magasságkülönbséget jelent. A szűkület becsült hossza cca. 3 méter. Előfordulhat, - de ezt határozottan ham állíthatjuk - hogy ez a szűkület a felszálló ág végét jelző és az innenső oldalinal lényegesen nagyobb térfogatú víztárolójának aljába torkollik. /Az átfolyás intenzitását tekintve a túloldali víztárolónak lényegesen nagyobb térfogaturak kell lennie.

A rendkívül száraz időjárás következtében tervezett vízfestéseink mindenütt, így e járatra vonatkozóan is elmaradtak.

Az 1972. év telén azt észleltük, hogy a barlangban a levegő alig mozog, a légcseré a barlangban elég csekély, a széndioxid tartalom a barlangban elég magas volt. A barlangban a légzés elég nehéz, a mozgás fárasztó volt. Ennek ellenére a Münnich úton tiszta, friss levegő fogadott. A barlangban kizárólag itt észleltünk jelentős légcserét. Járatunk ebben az időszakban is élénk huzatot produkált, ez biztosította a Münnich út légcseréjét.

Megfigyeléseink szerint a Münnich út másik víztároló gödre és az általunk bontott járat között a következő összefüggések észlelhetők:

- Mindkét víztároló egyidejűleg üres;
- A 2.sz. víztároló /az általunk bontott/ Megtelt és folyik, az 1.sz. üres;
- Mindkét víztároló megtelt, a 2.sz. folyik;
- Mindkét víztároló folyik.

Olyan eset nem fordul elő, hogy az 1.sz. víztároló aktivitása idején a 2.sz. víztároló ne működjék. Ebből nyilvánvaló, hogy amennyiben a két tároló között összefüggés - egyáltalán van, úgy az semmi esetre sem az 1.sz.-tál a 2.sz. irányába áll fenn, hanem ebben az esetben egy közös járatból eredő két külön vízfolyásról van szó. Az az eset sem állhat fenn, hogy a víz a 2.sz. tárolóból folyik az 1.sz. felé, miután ez utóbbi lényegesen magasabban fekszik.

A 2.sz víztároló hozamának állandósága úgy a vízhozam, mint az átfolyási sebesség tekintetében egyidejűleg kizárja azt is, hogy ez a járat valamely vízfolyás végpontjaként szerepeljen. Ebben az esetben ugyanis a beömlő víztől függően vagy a vízsebesség, vagy a vízmennyiség változó eredményt mutatna. Erre a vízfolyásra jellemző, hogy az innenső oldalon levő víztároló tükre mindenkor teljesen nyugodt, benne a nagyobb víznyomásból eredő burjánzásnak nyoma sincs.

Ezen megfigyelések alapján egyre inkább arra a következtetésre kell jutnunk, hogy ez a két víztároló a hozzájuk tartozó járatokkal egy rájuk nézve oldalirányú vízfolyás túlfolyóiként szerepelnek, ahol a vízfolyás megindulásához bizonyos minimális vízmennyiségre van szükség, meghatározott mennyiség felett pedig az átfolyó víznek más irányba van elvezetési lehetősége.

1971-72. telén kis mértékű vízfolyásnál ellenőriztük a Baradla vízfolyásainak hőmérsékletét és a következő értékeket kaptuk.
Acheron 1.sz. híd 1,2 ° C.

Teknősbéka 1,3 ° C.

Munkatáró 1.sz. híd 1,4 ° C. Styx

a Pódiumnál 6,5 ° C.

Styx-Acheron összefolyásnál 4,5 ° C.

Syx-Acheron a zsilipnél 5,1 ° C.

Styx-Acheron a Mórea hegyénél 5,2

Münnich úti vízfolyás 10,1 ° C.

a mérés -5° külső hőmérséklet mellett 13,40 órától 14,36 óráig zajlott le. A Münnich út-i vízfolyás hozama 2,5 liter/sec. Vízsebesség C,25m/sec.

Az a tény, hogy még a Styx is csupán $6,5^{\circ}$ hőmérsékletet mutatott több kilométeres földalatti út után, ugyanakkor amikor a Münnich út-i vízjárat 10.1° hőmérsékletű volt, ez utóbbira nézve legalábbis valószínű, hogy viszonylag nem nagyméretű, de ezzel együtt jelentős földalatti utat megtevő vízfolyásról van szó. Az sincs kizárva, hogy a Domica barlanggal hidrológiai összeköttetés áll fenn.

Szükségesnek látszott tehát a Domica barlang megvizsgálása ebből a szempontból. 1972. januárban a BM. Határőrség engedélyével átmentünk Szlovákiába és a barlang akkori megbízott igazgatójával Lőrinc Dezsővel megbeszélést folytattunk. Meglepetésünkre kiderült, hogy a szlovák kutatók, hasonló következtetésre jutottak. Az előző évben a "Klenotnica" felső szintű folyosójában a talajon egy helyütt megrogyott az agyagfenék, melyet ők a medertisztításhoz használatos vízágyúval megpróbáltak megnyitni. E ugyan nem sikerült, de meglepve észlelték, hogy ennek a berogyásnak a vízelvezető képessége korlátlan. Ezután végig figyelemmel kísérték a Styx medrét, de a "Klenotnicánál" beömlő víz sem akkor, sem napok múlva a főágban nem jelentkezett. Ebből, tőlünk függetlenül ők is arra a következtetésre jutottak, hogy a Domicának valószínűleg létezik egy, - a Baradla irányába vezető felsőszintű járata. A Münnich úti víz járatról nem tudtak, de. Lőrinc Dezsőt ez a lehetőség élénken érdekelte. Megnéztük a "Klenotnica" folyosóját, melynek morfológiája meglepő hasonlatosságot mutat a Münnich útéval. Korát tekintve, vele egyidősnek látszik. Megállapodtunk hogy 1972 nyarán a vízágyús kísérletet, ezúttal festéssel egybekötve közösen megismételjük. Sajnos az idején száraz időjárás ezt is megakadályozta, így ezt majd a következőkben kell elvégezni.

Tekintve, hogy 1970-ben a Zomborlyuk megfestése során a festett víz a Törökmecset ágon nem érkezett be a barlangba, 1972 januárban a Törökmecset ág belsejében sűrű füstöt kibocsátó, de nem szennyező anyaggal, huzatfestéssel ellenőriztük a fluoreszcines festés eredményét. Annak ellenére, hogy a nagy hő különbség miatt élénk kifelé tartó huzat uralkodott a Törökmecset ágon, és a füst rendkívül rövid idő alatt tűnt el,

a füst a Zomborlyuk nyelőnél nem jelentkezett. Szándékunk az, hogy kedvező időjárás esetén nyelős működésnél még egy festést végzünk a Zomborlyuknál és amennyiben ez sem vezet eredményre, úgy gondoljuk, nem szorul további bizonyításra, hogy a Zomborlyuk nem a Törökmecset ág, de legalábbis nem elsősorban a Törökmecset és víznyelője.

II.

A barlang kutatástörténetével kapcsolatos tevékenységünk lényege Farkas Jánosnak, a "Karszt- és Barlang" C. folyóiratban, valamint a Bányászati Lapokban megjelent cikkek alapján Megismert kutatónak munkáját és valóságos személyét illető kutatások végzése.

Előrebocsátva azt, hogy a térképet és annak kutatástörténeti értékeit természetesen nem befolyásolja az a tény, hogy annak készítői: Sartory és Farkas személyére vonatkozó adatok és következtetések helytállóak-e vagy sem. A térképnek azonban elveszett, illetve jelenleg ismeretlen helyen lappang- az igen lényeges kísérő-szövege, a hozzá tartozó leírás, melyből kiderülhetne hitelt érdemlően, hogy a barlangot meddig ábrázolja, melyek azok az objektumok, melyeket a térképen csak szám jelöl, s végül esetleg a barlangban járt "két ánglus"-ra nézve is felvilágosítást adhat. Nem elhanyagolható lehetőség a leírás fellelésére, hogy az esetleg a Farkas család valamely ma élő leszármazottjánál található, a "családi lomtárban". Ahhoz azonban, hogy az ország tengernyi Farkas családja közt eligazodhassunk, hogy a valódit megtalálhassuk, már elengedhetetlen tudni, melyik Farkas családról van szó tulajdonképpen.

E témakörben folytatott kutatásaink külön cikk témáját adják, itt csupán rövid összefoglalását kívánjuk adni a munka eredményeiről. Közel kétévi munkába került, míg a lehetséges megoldások között a ténylegeset, a valóságost megtaláltuk.

Röviden összefoglalva tehát:

Farkas János nem azonos Wolf Jánossal, sem annak fiával, sem az egri főbíróval, végül az egri főbíró sem azonos Wolf János fiával.

Farkas a Nagykapornaki és Dörgétsei Farkas család tagja, mely a Dunántúlról származott s gömörmegyei Szilirére és Horkára.

A család egyik ága az őr révén Egerbe és környékére, másik ága házasság útján Szuhafőre került. Ez utóbbi ágak ma is élő leszármazottai közül Dörgétsei Farkas Sándor elvált feleségével tudtunk találkozni, kinek állapota azonban sajnos nem adott lehetőséget komolyabb tudakozódásra. Mindenesetre a család eredetére tőle kaptunk felvilágosítást.

Farkasnak Egerben töltött éveire nézve sok segítséget kaptunk dr.Sugár Istvántól, az EÁL munkatársától. Így megtudtuk, hogy Farkas János bírót 1786 derekán váltották csak le tisztségéből, és hogy a mi Farkas Jánosunk már 1780-tól 83-ig "deák" tolt a püspöki prefekturán, 1784-től pedig a püspök "építtetője" lévén, az időpontok kizárják az azonosságot.

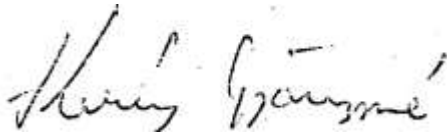
Farkas János nem Egerben született, de ott házasodott, így születési dátumát a házassági anyakönyvi bejegyzés alapján pontosan meg lehet állapítani: 1755 vége v. 56 eleje. Hogy a család nem egri, arra nézve maga az általa vezetett építési napló ad felvilágosítást, mikor édesapja halála okából 1789 nov.29-én engedélyt kér az elutazásra, hogy "özvegy anyám és két árvái" helyett az ügyeket, s a temetést intézhesse, s hogy ezért "házamba elutazhassam".

Legfontosabb e család-kutatás során az volt, hogy megállapítást nyert: öt gyermeke közül elsőszülött leánya, Mária Karolina Polyxena 1843-ig levelezésben állt Jankovich IV.Miklós így el

képzeltető, hogy a leírás az ór révén került Jankovich Miklóshoz, s lehetséges, hogy Jankovich az a bizonyos "névtelen", aki a Ma Hírmondó 1802.évi sokszor idézett cikkében szerepel. Már meg is kezdtük a Jankovich-hagyaték iratanyagának átnézését, ezúttal nem címek után indulva elmert nagyon valószínű: a leírásmás anyagokkal egybefogva, egybekötve található, s ezért nem lehet katalógusokban nyomára bukkanni.

Végül még egyszer annyit: túl azon, hogy a család kilétének ismeretében esetleg megtalálhatjuk a kézirat egy kallódó példányát, nekünk, mai barlangkutatóknak egyébként is kötelességünk, hogy legalább a barlang felfedezésének 150. évfordulója alkalmából Vass Imre mellett az igazi, a valóságos Farkas Jánost is ünnepelhessük, s róla is megemlékezzünk.

Budapest, 1973. február 17.

/:Kovács Györgyné:/
kutatóvezető